

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันทน์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลอภิปรายและข้อเสนอแนะ ดังนี้

การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างและหาประสิทธิภาพ ชุดกิจกรรม ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 เพื่อทดลองและศึกษาผลการใช้ชุดกิจกรรม ดังนี้ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน ด้วยชุดกิจกรรม (2) ศึกษาความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และเพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรม ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย 3 ตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การสร้างและหาประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันทน์ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ผู้วิจัยได้สร้างชุดกิจกรรมการเรียนรู้ จำนวน 4 ชุด แล้วนำชุดกิจกรรมการเรียนรู้ไปให้ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความเหมาะสมขององค์ประกอบของชุดกิจกรรม จากนั้นปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญ และนำผลมาหาค่าความเหมาะสมขององค์ประกอบต่าง ๆ วิเคราะห์ด้วยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) หลังจากปรับปรุงแล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านนาขอม อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ โดยทดลองใช้กับนักเรียนที่มีความสามารถในการเรียนระดับเก่ง ปานกลาง และอ่อน จำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของภาษา เนื้อหา สื่อ กิจกรรม และเวลาในการทำกิจกรรม จากนั้นนำไปทดลองกับนักเรียน จำนวน 9 คน และจำนวน 30 คน เพื่อหาประสิทธิภาพ ตามเกณฑ์ 70/70 โดยหาค่าประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้วย ค่าสถิติ ร้อยละ

ขั้นตอนที่ 2 การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กับกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านซำสมบุญ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 30 คน โดยทดสอบก่อนเรียน (Pretest) ด้วยแบบทดสอบก่อนเรียน จำนวน 40 ข้อ ดำเนินการทดลองด้วยชุดกิจกรรม 4 ชุด ทดลองวันละ 3 ชั่วโมง จำนวน 4 วัน แล้วทำการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบฉบับเดียวกับก่อนเรียน (Pretest) จากนั้นนำคะแนนไปวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ t - test แบบ Dependent การประเมินความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โดยทำการประเมินระหว่างเรียน จำนวน 3 ครั้ง จากนั้นนำผลการประเมินมาวิเคราะห์โดยการหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และหาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) แล้วนำไปเทียบกับเกณฑ์ระดับการปฏิบัติมี 3 ระดับ คือ ต่ำ ปานกลาง และสูง

ขั้นตอนที่ 3 การศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ประเมินโดยใช้แบบประเมินความพึงพอใจกับ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2553 โรงเรียนบ้านซำสมบุญ อำเภอไพศาลี จังหวัดนครสวรรค์ จำนวน 1 ห้องเรียน จำนวน 30 คน แล้ววิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

สรุปผลการทดลอง

จากการศึกษาค้นคว้าการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สรุปผลได้ดังนี้

1. ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยรวมมีความเหมาะสมระดับ มากที่สุด (\bar{X} =4.56 S.D. =0.02) และทุกชุดมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 โดยชุดที่ 1 มีประสิทธิภาพ 79.00 / 76.00 ชุดที่ 2 มีประสิทธิภาพ 78.00 / 75.60 ชุดที่ 3 มีประสิทธิภาพ 79.60 / 72.20 และชุดที่ 4 มีประสิทธิภาพ 77.60 / 76.60
2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01
3. ความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=2.85$ S.D.=0.63)

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนรู้ด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก ($\bar{X}=4.16$ S.D. = 0.44)

อภิปรายผล

จากผลการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่ส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สามารถอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ผลการสร้างและหาประสิทธิภาพชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์อภิปรายผลดังนี้

1.1 ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสน ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{X}=4.56$ S.D.=0.02) น่าจะเนื่องมาจากการสร้างชุดกิจกรรมผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร แนวคิดในการพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้ รูปแบบการการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ พร้อมได้ศึกษากระบวนการสร้างชุดกิจกรรม ตามแนวคิด 5 ประการของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2540, หน้า 119-120) โดยการประยุกต์ ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล ทฤษฎีความพยายามที่จะเปลี่ยนการสอนจากเดิม ทฤษฎีการใช้สื่อทัศนูปกรณ์ในรูปแบบของการใช้สื่อการสอนที่หลากหลาย โดยมีการจัดระบบการใช้สื่อการสอนที่บูรณาการอย่างเหมาะสม ทฤษฎีการเรียนรู้การสอนแบบโปรแกรม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพแล้วจึงทำให้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

1.2. ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ที่กำหนดไว้ทุกชุด ซึ่งอาจเป็นผลมาจากจากผู้วิจัยได้พัฒนาชุดกิจกรรมและมีการแก้ไขข้อบกพร่องเป็นระยะอย่างต่อเนื่องจนมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด แล้วนำไปทดลองกับนักเรียนจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบกิจกรรมภาษาที่ใช้แล้วปรับปรุงจนมีคุณภาพสูงขึ้นซึ่งผลการพัฒนาทำให้ชุดกิจกรรมมีความเหมาะสมมากที่สุด แล้วนำไปทดลองใช้กับนักเรียนจำนวน 9 คน หาประสิทธิภาพเบื้องต้นและข้อบกพร่องของชุดกิจกรรมนำมาปรับปรุงแล้วจึงนำมาทดลองใช้เพื่อหาประสิทธิภาพกับนักเรียน จำนวน 30 คน จนทุกชุดมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากการผลของการปรับปรุงชุดกิจกรรมเป็นระยะจนในชุดมีเนื้อหาประวัติเมืองจันเสนมากเพียงพอต่อการเรียน มีรูปภาพให้นักเรียนได้ใช้ศึกษาเพื่อกำหนดประเด็นคำถามเพียงพอ แต่ละกิจกรรมนักเรียนได้ใช้กระบวนการ

ทางประวัติศาสตร์ตามขั้นตอน ตามความสามารถของตนเอง ในการสืบค้นข้อมูลอย่างเป็นระบบ รวบรวมข้อมูล วิเคราะห์ข้อมูลและนำเสนอข้อมูลซึ่งทำให้ชุดกิจกรรมมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70ทุกชุด ผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดของบุญเกื้อ ครอบหาเวช (2543, หน้า 97-99) อ้างอิงใน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ (2532, หน้า 119) ที่กล่าวว่า การใช้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุดกิจกรรมที่ได้ปรับปรุงและมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แล้วสามารถนำไปสอนนักเรียนได้ตามประเภทของชุดกิจกรรม อีกทั้งวิชัย วงษ์ใหญ่ (2525, หน้า 189 – 192) กล่าวว่า การทดลองใช้ชุดกิจกรรมการสอนเพื่อหาประสิทธิภาพ และเพื่อปรับปรุงให้เหมาะสม ควรนำไปทดลองกับกลุ่มย่อยก่อนเพื่อตรวจสอบหาข้อบกพร่องและแก้ไขปรับปรุงให้ดี แล้วจึงนำไปทดลองใช้กับเด็กทั้งชั้นซึ่งผลการศึกษามีผลในการทำงานเดียวกับงานวิจัยของสุรางค์ รมหิรัญ (2547, หน้า 53-54) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดกิจกรรมเพื่อพัฒนาด้าน คุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 แล้วพบว่า ประสิทธิภาพของชุดกิจกรรมพัฒนาด้าน คุณธรรม จริยธรรมสำหรับนักเรียนในระดับช่วงชั้นที่ 4 มีประสิทธิภาพสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 และสุพรรณ เกียรติเจริญ (2546, หน้า 56) ที่ศึกษาเรื่อง การสร้างชุดกิจกรรมแบบศูนย์การเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิ่งเสพติด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แล้วพบว่า ชุดกิจกรรมแบบศูนย์การเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่องสิ่งเสพติด สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีประสิทธิภาพ 80/80 ทุกชุด

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากชุดกิจกรรมได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนได้เรียนรู้เป็นขั้นตอนโดยได้สืบค้นข้อมูลจากแหล่งเรียนรู้จริงที่หลากหลายเช่นพิพิธภัณฑ์วัดจันเสน ชุมชนจันเสนนอกจากนี้ยังมีภาคคุเทศก์น้อยคอยให้ข้อมูลอย่างเป็นระบบทำให้นักเรียนเข้าใจง่ายสามารถปฏิบัติตามวิธีการทางประวัติศาสตร์ทั้ง 5 ขั้นได้จริงตามความสามารถของตนกล่าวคือเมื่อศึกษาภาพภายในพิพิธภัณฑ์วัดจันเสนแล้วสามารถกำหนดประเด็นปัญหาเรื่องที่จะศึกษาได้ เมื่อฟังบรรยายจากภาคคุเทศก์น้อยและเจ้าหน้าที่จากพิพิธภัณฑ์ นักเรียนสนใจฟังและบันทึกข้อมูล หลังจากนั้นได้นำข้อมูลมาทำการวิเคราะห์ และสังเคราะห์จนสามารถสรุปข้อมูลของเรื่องที่ศึกษาในแต่ละชุดกิจกรรมและนำเสนอได้อย่างถูกต้องซึ่งทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ .01ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของวรรณวิไล ใจเกลี้ยง (2550, หน้า 52) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์เรื่อง การอยู่ร่วมกันในสังคมพหุ

วัฒนธรรมกรณีศึกษา: ชาวมอแกนอุทยานแห่งชาติหมู่เกาะสุรินทร์ อำเภอคุระบุรี จังหวัดพังงา แล้วผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และมีผลในการทำงานเดียวกับ ไพศาล เรืองทัพ (2544) ได้วิจัยเกี่ยวกับ ผลของการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการตั้งถิ่นฐานที่มั่นคงของอาณาจักรไทย แล้วพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังการทดลองของนักเรียนที่สอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์สูงกว่านักเรียนที่สอนด้วยวิธีการบรรยายอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รวมทั้ง รัฐสุคดา สุครัก (2551) ที่ได้วิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนชิปป่าและวิธีการทางประวัติศาสตร์ในกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 โดยการสอนชิปป่าและวิธีการทางประวัติศาสตร์ แล้วผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. ความสามารถในการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ระหว่างจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสน ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 อยู่ในระดับสูง ($\bar{X}=2.85$ S.D.=0.63) ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากผู้วิจัยได้พัฒนาจนมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 70/70 ทุกชุดซึ่งทำให้ชุดกิจกรรมสามารถถ่ายทอดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมเน้นให้นักเรียนปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความเข้าใจในกระบวนการทางประวัติศาสตร์มากขึ้น มีกระบวนการเรียนการสอนที่วางแผนไว้เป็นอย่างดี กิจกรรมฝึกให้นักเรียนได้ใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์อย่างเป็นระบบทั้ง 5 ขั้นตอนได้อย่างถูกต้องคือ ขั้นตอนประเด็นปัญหา ขั้นเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูลขั้นตีความของข้อมูล และขั้นจัดระเบียบข้อมูลอย่างเป็นระบบ ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าว สอดคล้องกับผลการวิจัยของ อัจฉราพร ต้นบรรจง (2546) ได้วิจัยเรื่องผลการสอนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ต่อความคิดอย่างมีวิจารณญาณ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 แล้วพบว่า นักเรียนที่เรียนโดยวิธีการทางประวัติศาสตร์มีกระบวนการเรียนรู้โดยวิธีการทางประวัติศาสตร์ในทุกขั้นตอนสูงขึ้น ซึ่งชี้ให้เห็นว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์ก็มีผลต่อความสามารถของนักเรียนในด้านการใช้กระบวนการทางประวัติศาสตร์ด้วยเช่นกัน

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่มีต่อการเรียนด้วยชุดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ โดยรวมอยู่ในระดับระดับมาก ($\bar{X}=4.16$ S.D. = 0.44) ทั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจากการเรียนด้วยชุดกิจกรรมมีความโดดเด่นในตัวเอง มีกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้เป็นอย่างดีเป็นขั้นตอนตามความสามารถของตนเองได้ ซึ่งเป็นเรื่องแปลกใหม่สำหรับนักเรียน ประกอบกับสื่อต่าง ๆ และแหล่งเรียนรู้ที่ใช้

อย่างหลากหลาย เช่น การไปทัศนศึกษาที่พิพิธภัณฑน์วัดจันเสน อำเภอตาคลี จังหวัดนครสวรรค์ เป็นการสร้างประสบการณ์ตรงให้กับนักเรียนทำให้ตื่นเต้น เ้าความสนใจเรียนรู้มากขึ้น มีความสุขที่ได้เรียนด้วยชุดกิจกรรม นอกจากนี้ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ช่วยลดบทบาทครูซึ่งบางครั้งเป็นผู้สร้างแรงกดดันให้นักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนศึกษาด้วยตนเองในลักษณะของกลุ่มมีส่วนร่วมทุกขั้นตอนอย่างแท้จริง ทำให้ประสบผลสำเร็จในการเรียนประวัติศาสตร์เมืองจันเสนด้วยตนเองจึงเกิดความภาคภูมิใจในความสามารถของตน และสอดคล้องกับแนวคิดของ สกินเนอร์ (Skinner, 1972,pp, 96-120) มีความเห็นว่าการปรับพฤติกรรมของคนอาจทำได้โดยการทำให้คนมีความเป็นตัวของตัวเอง มีความรับผิดชอบต่อการกระทำของตน เสรีภาพและความภาคภูมิใจ มีความเป็นอิสระจากการควบคุม ยิงการกระทำที่ได้รับการยอมรับโดยไม่มีใครบังคับมากเท่าไรจะเป็นสาเหตุจูงใจให้กระทำต่อไปด้วยความพึงพอใจมากขึ้น

ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. ชุดกิจกรรมมีการเน้นทักษะกระบวนการทางประวัติศาสตร์ครูต้องชี้แจงขั้นตอนตามกระบวนการทางประวัติศาสตร์ ให้นักเรียนเข้าใจอย่างชัดเจนทุกคน
2. กิจกรรมที่ต้องออกนอกบริเวณสถานศึกษา ครูต้องระมัดระวังความปลอดภัยของนักเรียน และขออนุญาตผู้บริหารและผู้ปกครองนักเรียนทุกครั้งและครูต้องชี้แจงบทบาทและหน้าที่ของนักเรียนให้ชัดเจน เพื่อให้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้เป็นไปตามแผนที่วางไว้และทันเวลาที่กำหนด
3. กิจกรรมกลุ่มควรจัดกลุ่มนักเรียนโดยคณะให้มีนักเรียน เก่ง ปานกลาง อ่อน เพื่อให้เด็ก ได้ใช้ความสามารถของตนเองออกมาช่วยเหลือกัน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาค้นคว้าครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการสังเกตนักเรียนในเรื่องของการใช้กระบวนการกลุ่ม และทักษะการทำงานร่วมกันในการศึกษาค้นคว้าโดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์